

Sota les llambordes hi havia la platja



Un bomber supervisa els danys causats per la bomba que ETA va col·locar a l'hotel Nadal de Benidorm. Fou el 22 de juliol del 2005.

Al País Valencià, ETA se centrà en els interessos turístics, sobretot de la Costa Blanca, però també assassinà els catedràtics Manuel Broseta i Francisco Tomás y Valiente –aquest, a Madrid– i segrestà l'empresari Luis Suñer.

Quan la recepcionista de l'hotel Nadal li va demanar el document d'identitat a fi de registrar-lo, Jon Joseba Troitiño li'n va donar un en què resultava ser José Miguel Bermejo, veí de Madrid. Era el matí del 22 de juliol del 2003, l'hotel era gairebé ple, i qui va acompanyar-lo fins a l'habitació 101 no va poder estar-se de preguntar-li per què duia aquella tireta al nas. “Me l'acaben d'operar”, li va contestar el jove client, sense ganes de parlar-ne. Un company seu, Asier Eceiza, havia fet una reserva telefònica per a la setmana del 21 al 27 de juliol, reserva que va cancel·lar oportunament, a última hora.

Troitiño, que arribava en aquell moment del pis de València que havia llogat amb Eceiza, va deixar la maleta al costat

d'un pilar de l'habitació i se'n anà de pressa a l'hotel Bahía d'Alacant. Després de seguir el mateix procediment, va fugir en direcció a l'estat francès, on fou detingut l'any 2005. Extradit el 2010, el fill de Domingo Troitiño –un històric del comando Barcelona responsable de l'atemptat d'Hipercor que va costar la vida a 21 persones– fou condemnat el juny passat a 268 anys de presó per les bombes col·locades a la Costa Blanca. És empresonat a Alcalá Meco.

David Cervera, fill del qui aleshores era el propietari del Nadal, José Cervera, recorda que son pare era al seu despatx del centre de Benidorm quan la policia li va trucar per a informar-lo que calia desallotjar l'establiment. L'avis que ETA havia fet al diari *Gara* era tan versemblant



RAFA GIL/ARXIU

EFE

A l'esquerra, Antoni Mayor, president de la patronal hotelera Hosbec, i a la dreta, Pere Joan Devesa, qui va precedir-lo al càrrec. Tots dos pensen que els atemptats d'ETA no han afectat gaire el turisme.

que, en efecte, al cap de poca estona ja no hi quedava ningú a dins. Una hora després de la trucada d'ETA, la maleta de Troitiño esclatava i destruïa les quatre primeres plantes d'aquest hotel familiar, amb més de cent anys d'història, que fins el 1970 havia estat, simplement, el restaurant Casa Nadal.

“No feia ni sis mesos que l'havíem remodelat a fons, hi havíem esmerçat molts diners”, recorda David Cervera. “Les nombroses destrosses van requerir nou mesos d'obres i, sobretot, van afectar psicològicament ma mare”, raona. No era la primera vegada que una trucada en nom d'ETA avisava de la col·locació d'un artefacte explosiu a l'hotel Nadal, per bé que les anteriors havien estat falses alarmes. La situació d'aquest complex hotelier –al Racó de l'Oix, en un extrem de la molt populosa platja de Llevant– era molt temptadora per l'impacte visual que podia causar. “Els dies posteriors a l'atemptat –continua Cervera– hi van venir tot de turistes a fotografiar-s'hi; els resultava molt cridaner l'estat en què havia quedat l'hotel. Encara avui n'hi ha que ens pregunten per tot allò.”

De la trentena d'accions armades que ETA va dur a terme al País Valencià, més de la meitat han tingut com a objectiu poblacions turístiques: la Vila Joiosa, Gandia, Xàbia, Oliva, Dénia, Santa Pola, Torrevella i Benidorm van ser-ne els

escenaris; els darrers quatre casos, de manera repetida. A Santa Pola, el 2002 un cotxe bomba va posar fi a la vida del guàrdia civil Cecilio Gallego i de Silvia Martínez, que tenia sis anys i era filla d'un altre guàrdia civil. A Torrevella, un any abans, l'etarra Olaia Castresana s'havia mort mentre manipulava un explosiu a l'apartament on residia.

Malgrat tot, els empresaris del sector coincideixen a afirmar que ETA no ha malmès gaire el turisme de la Costa Blanca. Un d'ells, implantat a Benidorm i que demana de romandre a l'anonimat, explica que “les bombes que hi han posat sempre han estat d'una intensitat baixa i amb avis previ. Més que assassinats, em pense que buscaven publicitat”, sobretot pel fet que a la capital turística del País Valencià “és molt senzill de passar-hi desaperçut”. “Mai no he percebut que els atemptats contra el turisme comportaren cancel·lacions de reserves”, afegeix amb convicció.

“Sempre han tingut molta cura de no matar turistes estrangers”, afirma Pere Joan Devesa

Pere Joan Devesa, propietari de la cadena d'hotels Poseidón –establerta a Benidorm, Guardamar del Segura, Biar i la Vall de Laguar– i president de la patronal hotelera Hosbec (Hostalers de Benidorm i Comarca) del 1999 al 2007, diu que “d'estadístiques que analitzaren les conseqüències del terrorisme, no n'hem tingut cap”. “La policia sempre ens ha donat instruccions, però no crec que es diferenciaren gaire de les que han transmès a uns altres llocs”, raona. “ETA ha estat sanguinària contra moltes persones, però sempre ha tingut molta cura a l'hora de matar turistes estrangers”, matisa Devesa. “N'han ferits alguns circumstancialment, però em fa l'efecte que mai no han volgut que transcendira de les fronteres espanyoles.”

Un aspecte en què coincideix amb Antoni Mayor, que va rellevar-lo al capdavant d'Hosbec i que posseïa la meitat de l'empresa Ona Hotels quan ETA, l'any 2005, va atemptar contra el Port Dénia. Feia dos dies que l'havien tancat per a reformar-lo, però l'artefacte va causar seriosos desperfectes a la planta baixa de l'hotel. “Feia poc que Carod-Rovira havia aconseguit una treva per a Catalunya, llàstima que no hi haguera inclòs el País Valencià, que també som dels Països Catalans”, ironitza Mayor, que cada començament d'estiu es reunia amb la policia a fi de rebre instruccions sobre els riscos que amagava la campanya estival. “Ens deien que revisàrem les cisternes i els sostres de guix desmuntables, i que els cridàrem si ens trobàvem cap cotxe aparcats dos dies seguits en un lloc estrany o cap bossa sospitosa”, detalla.

Siga com siga, Antoni Mayor remarca que “el nostre mercat principal, l'anglès, mai no s'ha espantat gens; estaven del tot acostumats a l'IRA, que era encara pitjor, i relativitzaven de seguida aquestes aparicions esporàdiques d'ETA”. Les afectacions econòmiques, doncs, eren minses. “Si de cas, influïa en la decisió d'algunes famílies espanyoles que, un mes abans de marxar de vacances, potser escollien un altre lloc”, continua Mayor, que treu importància a les bombes d'ETA a la costa valenciana, “en comparació amb els atemptats que hi ha hagut a Turquia o a Jordània, que malgrat tot no han impedit una afluència notable de turistes”. “El terrorisme és

un mal acceptat per la majoria, tothom s'ha acostumat a conuiu amb aquestes convulsions”, conclou, “a diferència de les revoltes populars, que sí que espanten molt la gent”.

Set morts en deu anys. Atemptat de Santa Pola a banda, els crims comesos per ETA al País Valencià van concentrar-se entre els anys 1985 i 1995, un període en què n'hi va haver set, de morts. El primer, Clément Perret, presumptament relacionat amb els GAL, va ser assassinat al seu restaurant del Grau de Castelló. El segon, José Edmundo Casañ, era el delegat de Ferrovial a València i va rebre diversos trets a la seua oficina.

El 1991, a Mutxamel (Alacantí), ETA va col·locar el seu segon cotxe bomba al País Valencià. El primer, un any abans, havia ferit catorze persones a València, però aquest va matar els policies locals José Luis Jiménez Vargas i Víctor Puertas, i també el guàrdia civil retirat Francisco Cebrián, que treballava de conductor de grua.

El 1995, una petita bomba als serveis de la cafeteria d'El Corte Inglés del carrer del Pintor Sorolla de València va causar la mort de Josefina Corresa. Els grans magatzems no van ser desallotjats tot i l'avís previ que hi havia fet ETA. L'amenaça en qüestió no fou considerada plenament creïble.

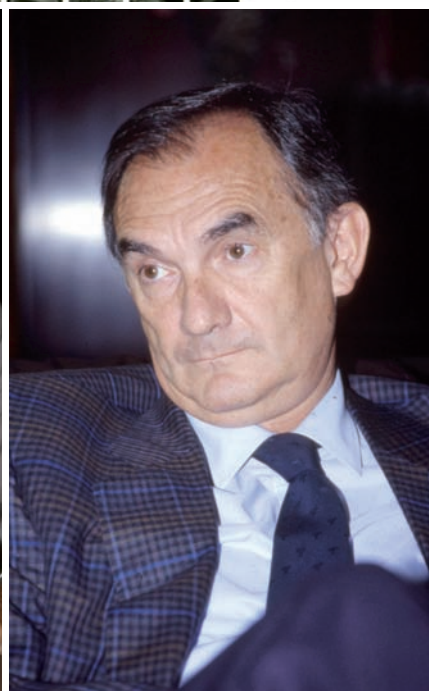
Però, sense dubte, l'atemptat que més va somoure la societat valenciana fou el de Manuel Broseta, catedràtic de dret mercantil de la Universitat de València que havia estat referent de la UCD autonòmica i peça clau de l'anomenada *batalla de València*, i que va passar del nacionalisme burgès-liberal a l'anticatalanisme militant, un trànsit paral·lel al de María Consuelo Reyna, directora del diari *Las Provincias*, que el va promocionar –sense èxit– com a referent de la dreta autòctona. Broseta, que sota els governs d'Adolfo Suárez havia estat secretari d'estat per a les autonomies, fou assassinat a l'avinguda de Blasco Ibáñez del cap i casal, ben a prop de la facultat de Dret on impartia classes. José Luis Urrusolo Sistiaga i Idoia López Riaño van ser-ne els autors materials. Feia només deu dies que Broseta havia accedit al consell d'administració de l'empresa Dragados, que construïa aleshores l'autovia del Leizaran, contra la qual –per



EFE



RAFA GIL/ARXIU



CARLES SERRANO/ARXIU

L'empresari alziireny Luis Suñer Picó, segrestat del 13 de gener al 14 d'abril del 1981, agraeix el suport dels seus veïns en ser alliberat. A sota, Manuel Broseta, home clau de la transició valenciana, i a la dreta, Francisco Tomás y Valiente, que presidí el Tribunal Constitucional. Tots dos van ser morts per ETA.

l'impacte ambiental que causava– s'expressava l'esquerra *abertzale*. La petjada que ETA deixà a València aquell 15 de gener del 1992 serà la que perdurarà més temps en l'imaginari col·lectiu.

Perquè Broseta era una persona molt popular. Avalat per José María Aznar com a presidenciable amb vista als comicis valencians del 1995, a què finalment es presentà –i guanyà– Eduardo Zaplana, era fill d'un activista sindical de Banyeres de Mariola (Comtat) i com a advocat

havia defensat tot de represaliats franquistes, motiu pel qual mantenia molt bona relació amb progressistes diversos. Un d'ells, Ernest Lluch, que fou docent a la facultat d'Economia de València, ciutat a què se sentia estretament lligat. Lluch, que morí igualment a mans d'ETA vuit anys més tard, recordava a EL TEMPS, hores després de l'assassinat de Broseta, que era “un dels pocs catedràtics demòcrates valencians que hi havia hagut els 70”. Una bona prova de l'amistat i els

interessos que els unien era el fet que, poques setmanes abans de la seua mort, havien coincidit a la inauguració d'una mostra de l'escultor Andreu Alfaro.

Alzira i Madrid. Broseta no fou l'únic valencià famós que ETA va situar al seu punt de mira. De fet, el 1981, l'empresari alzireny Luis Suñer ja havia estat segrestat tres mesos i la família havia hagut de pagar un rescat multimilionari –350 milions de pessetes del moment, més de 2,1 milions d'euro– per tal d'aconseguir-ne l'alliberament. Suñer era el propietari de l'empresa Avides, que havia passat de liderar el sector del cartó a reeixir en l'alimentació congelada. Eren temps en què Hisenda feia saber els noms i els cognoms dels grans contribuents a l'erari públic, una llista que el 1980 havia encapçalat Suñer i que a partir d'aleshores mai més no es va publicar.

I a Madrid, el 14 de febrer del 1996, va ser assassinat el catedràtic d'història del dret i president del Tribunal Constitucional entre els anys 1986 i 1992, Francisco Tomás y Valiente. Una persona reconeguda des de tots els àmbits i que, de fet, havia accedit a l'alt tribunal gràcies a una proposta conjunta efectuada pel PSOE i la UCD. Un home humil, de família republicana i caràcter discret, que als seus temps universitaris s'havia relacionat amb gent com Joan Fuster i Vicent Ventura, a més de conèixer Manuel Broseta, de qui era coetani. Un tret al cap al despatx de la Universitat Complutense va posar fi a la seua brillant trajectòria. Només tenia 63 anys, tres més que Broseta quan fou mort. Durant el mandat de Tomás y Valiente, el Constitucional va admetre que els diputats d'Herri Batasuna prengueren possessió dels seus càrrecs sota la fórmula "per imperatiu legal". Va morir després d'haver rebutjat de ser ministre de Justícia amb Felipe González i de presentar-se al Congrés pel PSOE. Tan sols va acceptar d'accedir al selectíssim Consell d'Estat.

Un seguit de morts estèrils que ara, un cop ETA ha anunciat el cessament de la seua activitat armada, encara semblen més inexplicables. Cap d'ells no ha descobert que, malgrat tot i en aquest cas sí, sota les llambordes hi havia la platja. I val a dir que ben atapeïda de turistes.

Victor Maceda

El terror a Mallorca

La creença popular que el fet insular aïllava Mallorca d'ETA va quedar feta miques.

A Mallorca –i a les Illes en general– va haver-hi durant molts anys la sensació que ETA era quelcom llunyà, que no afectava la gent que hi viu. No vol dir que la societat illenca fos insensible als assassinats que es produïen en uns altres indrets, però sí que en el sentir popular eren coses que passaven a fora. Perquè tothom es demanava qui seria tan boig de voler atemptar en una illa? Una illa és com una rateta de la qual ningú no pot sortir si la policia vol, segons que pensava tothom. Conseqüentment, era impossible que els etarres s'arriscassin a actuar a les Balears. Dissortadament, aquella convicció general era una equivocació, com la realitat es va encarregar de demostrar.

El primer atemptat. El 30 de juliol del 1991 esclataven quasi simultàniament tres bombes a Palma. Una havia estat adossada en un cotxe aparcats just devora l'entrada d'un edifici d'habitatges militars –de sots-oficials– situat a la Porta des Camp. Avui dia aquell immoble ja no hi és. Fou enderrocat per a recuperar l'antiga porta de la murada del mateix nom, a més del tram de murada sobre el qual s'havia construït l'edifici.

Aquell dia de fa vint anys feia molta calor. Palma matinava disposada a viure una altra jornada de ple estiu, sense que ningú no es preocupés de res remotament semblant al terrorisme. Tanmateix, des de feia setmanes s'havien activat operatius de contravigilància en alguns indrets de la ciutat. El motiu, segons que es va publicar més endavant, era la sospita que "pugués passar alguna cosa". I tal dit, tal fet: la bomba a la plaça de la Porta des Camp va causar ferides sense gaire gravetat a una dona que

hi passava i, sobretot, danys materials a l'edifici, que parcialment fou apuntalat.

Quasi al mateix temps, en una altra barriada de Palma esclatava un altre artefacte de potència menor, situat davant un xalet antic on vivia un oficial de l'exèrcit. I, simultàniament, en un altre carrer de la ciutat, el carrer Missió, experts de la policia espanyola desactivaven un tercer explosiu.



El juliol del 2009, ETA va cometre un atemptat a